

## РОЛЬ АУДІОКНИГ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

**Миколаєнко Владислав Олександрович**, здобувач II курсу II (магістерського) рівня вищої освіти (групи ІБАСм-1-23-1.4д.) спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

*Науковий керівник:* Терещенко Н.М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних комунікацій Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

*У статті розглядається сутність такого явища сучасної культури як аудіокнига. Аналізуються різні сторони прояву її особливостей, розкриваються тенденції представлення аудіокниги в сучасному інформаційному просторі, визначаються її переваги та недоліки, доступність, та зручність використання.*

**Ключові слова:** аудіокнига, інформаційний простір, культура читання, література.

Упровадження аудіокниг у масове інформаційне споживання створило нову культурну та освітню реальність, яку традиційні уявлення про читання та сприйняття тексту потребують перегляду. У контексті сучасної інформаційно-комунікаційної галузі це явище можна розглядати як виклик, що потребує вирішення кількох важливих питань: чи є аудіокнига рівноцінною паперовій книзі, чи сприяють аудіокниги популяризації читання, роль аудіокниги у сучасному інформаційному просторі тощо.

Теоретичним підґрунтям для дослідження стали праці Погрібної О., Водолазької С., Осьмака В. та Семенюти І. Зокрема, у статті «Українськомовні аудіокниги: види, функції, асортимент, переваги й недоліки» за авторством О.Погрібної проаналізовано історія виникнення та розвиток аудіокниг. У працях Водолазької С. «Аудіокниги як інноваційний спосіб популяризації книги» та Семенюти І. «Книжки в навушниках. Як аудіо формат заповнює книжковий ринок», зроблений аналіз ринку аудіо книг. Ґрунтовний аналіз переваги та недоліки читання паперових та електронних книг зроблено Осьмак В. у статті «Мистецтво читання: 9 порад від айтівця, який читає понад 40 книг на рік».

*Мета статті* – проаналізувати роль аудіокниг у сучасному культурному середовищі і виявити тенденції її розвитку та поширення. *Завдання статті* пролягають у з'ясуванні позитивних характеристик аудіо книг; визначення проблемних аспектів їх використання; окреслення тенденцій розвитку українського ринку аудіокниг.

Сучасні люди здатні займатися кількома справами одночасно, поєднуючи роботу та розвагу. Таким чином, різні повсякденні дії стали супроводжуватися прослуховуванням аудіокниг, які є літературним твором, що читається однією

або декількома особами у супроводі музики та записаний на магнітних, електронних або інших носіях (пластинки, касети, компакт-диски, DVD-диски, мобільні телефони, MP3-плеєри). Як культурний феномен аудіокниги поступово інтегруються в сучасну культуру та знаходять своїх шанувальників. У цьому образі це постає як явище, успадковане та освоєне новими поколіннями, засноване на людських зусиллях, майстерності та естетичному смаку. Твори літератури, що оточують нас, «набуваючи голос», постають як світ «оживших» персонажів. У цьому сенсі вони завжди перебувають у теперішньому.

Аналізуючи книжковий ринок, дослідниця Семенюта І., звертає увагу, що аудіо контент, завдяки своїй доступності, стає все більш привабливим для широкого кола читачів, а в умовах війни протягом двох останніх років попит на аудіокнижки на різних платформах виріс удвічі (Семенюта, 2024).

Розглянемо детальніше які переваги аудіо книги мають порівняно з традиційними друкованими виданнями.

Важливою позитивною характеристикою аудіокниг є те, що вони звільняють руки та очі користувача, що надає можливість паралельно прослуховувати твір та виконувати якусь діяльність. Забезпечують доступність та широкий вибір (на аудіокасетах, CD-, DVD-дисках).

Незаперечною позитивною характеристикою є доступність аудіо книг, де завдяки мережі Інтернет існує доступ до багатьох творів літератури: зарубіжної, вітчизняної, сучасної, класичної, для дітей тощо. Також, варто зауважити, що одна й та сама книжка може бути представлена у кількох виконаннях, тобто твір може бути прочитаний однією людиною або декількома, з музичним супроводом або без нього, зі скороченнями або у повному викладі (Водолазька, 2013: 101).

Незалежно від носія, на якому звучить аудіотвір, його можна сприймати як у світлу, так і в темну пору доби, що особливо важливо для людей з проблемами зору (Погрібна, 2020: 88).

Текст можна відтворювати на будь-якому носії. У широкому сенсі під аудіокнигою слід розуміти будь-який твір літератури (як художньої, так і наукової), що відтворюється за допомогою програвача вінілових платівок, персонального комп'ютера, музичного центру, mp3-плеєра тощо. В одному випадку аудіокнига завантажується на пристрій у вигляді файлу, в іншому – вона програвється з платівки, аудіокасети, CD-, DVD-диска. При цьому мобільнішою формою прослуховування є смартфон або mp3-плеєр. Осібно стоїть тип прослуховування за допомогою магнітоли, якщо людина знаходиться в автомобілі. Більш стаціонарним засобом прослуховування є персональний комп'ютер та музичний центр.

Електронна бібліотека не займає фізичного простору. Місце потрібне лише для матеріального носія, який її відтворює. Сучасні технології дозволяють створювати копії та безстроково зберігати їх на електронних носіях. Тому майже неможливо втратити аудіокнигу.

Значною перевагою аудіокниги є безкоштовного її використання. В українському інтернет-просторі є велика кількість відкритих електронних

бібліотек різного змісту. Відвідуваність найбільш популярних із цих бібліотек значно перевищує відвідуваність класичних бібліотек (Погрібна, 2020: 90).

Однією з найпопулярніших в Україні є платформа «Абук». Безкоштовний доступ до аудіокнижок та аудіоказок також надають Megogo Audio та YakaBoo. Держчі, можливість безкоштовного використання контенту суттєво вплинула на зростання користувачької аудиторії цих платформ. Так наприклад, – аудиторія Megogo Audio за два роки зросла у півтора рази (Семенюта, 2024).

У процесі прослуховування аудіокниг відбувається вдосконалення мовної практики. Як зауважує Осьмак В., прослуховування зразків еталонної вимови у записі виконання майстрів художнього слова дає уявлення про правильну дикцію та сприяє розвитку мовного слуху (Осьмак, 2023).

До прикладу, команда Megogo Audio в межах проєкту «Укрліт» вже у 2024 році записала 91 книжку та понад 250 творів шкільної літератури. Для запису аудіокнижок достатньо часто залучаються і впізнавані голоси з радіо, кіно чи телебачення (Володимира Дантеса, alyona alyona, Roholana, Олександра Педана, Антоніо Лукіча, Григорія Бакланова, Анну Кошмал, Тімура Мірошніченка, Нату Жижченко та інших) (Семенюта, 2024).

Проте, аудіокнига має й свої недоліки, які розглянемо детальніше.

Прослуховуючи аудіокнигу і паралельно займаючись кількома справами, можна втратити суть змісту. Розповідь в аудіокнизі йде безперервним потоком, у деяких випадках залежно від темпу мовлення, гучності, виразності, музичного супроводу тощо можна пропустити принципово важливі моменти, від яких залежить зміст всього твору. Функція перемотування не завжди рятує: ми не завжди візуально фіксуємо той відрізок тексту, в який хотіли б переміститися. Доводиться стикатися з такою проблемою, як визначення місця зупинки прослуховування. У цьому випадку потрібно запам'ятовувати номер звукової доріжки або ім'я файлу. Аудіокнига позбавляє слухача можливості перегортання сторінок.

Проблеми доступу та надійності. Аудіокнига, як і електронна книга, потребують щоб поблизу завжди було джерело енергії. А враховуючи сучасні реалії в яких перебуває український читач та можливість вимкнення електроенергії, це може створювати певні незручності. Також, пристрій, що програв аудіокнигу може ламатися, особливо враховуючи той факт, що тривалість деяких аудіотворів може перевищувати 20 годин, і щоденне прослуховування частин по 4 години поспіль, може зношувати як сам пристрій, так і навушники.

Суттєвою проблемою не сприйняття та дисонанс. Внутрішній голос може чинити опір голосу диктора, який впливає своєю волею на слухача, «змушуючи» його бачити текст так, як бачить його або ставиться до нього промовець. Дисонанс змісту та читання має негативний вплив на сприйняття твору. Неприємним є прослуховування якщо голос диктора, швидкість мови, інтонація, музика тощо, не підходять до змісту твору; мова є монотонною і невиразною, а музика заглушає голос або не підходить за жанром. Буває, що книга прочитана лише в одному не найвдалішому виконанні і доводиться

робити вибір: відмовитися від її прослуховування або терпіти недоліки прочитання: спотворення закінчень та наголосів, недотримання норм літературної вимови, недотримання пауз.

Звукові доріжки можуть бути пошкоджені під час запису.

Використання аудіокниг обмежується віком, адже деякі люди похилого віку все ще не можуть звикнути до смартфонів чи персональних комп'ютерів, а плеєрами практично не користуються. У кращому разі вони зможуть поставити аудіокасету в магнітофон (Погрібна, 2020: 97).

І врешті решт, не всі люди належать до аудіального типу. Деяким читачам набагато важливіше тримати книгу в руках, перегортати, відчувати текстуру обкладинки, сторінок. Найчастіше можна почути, що книжки мають особливий запах.

Загалом, аудіокниги є продуктом колективної творчості, для створення яких потрібні чималі матеріальні та людські затрати. Час запису аудіокниги також залежить від багатьох чинників, це у першу чергу її обсяг – тексти може бути як на 200 сторінок, так і на 1000. А вартість створення може сягати до 3000 доларів.

У підсумку варто зазначити, що інтерес до аудіокниг зростає, і відповідно зростає і роль аудіокниги у сучасному інформаційному просторі тощо. Також, постійно зростає і попит на аудіокнижки. Для зручності користувачів видавництва аудіокниг запроваджують мобільні застосунки, та забезпечують можливість безкоштовного доступу до контенту.

Сучасний інформаційний простір функціонує у тісній взаємодії з цифровими технологіями в рамках якої книжкова та посткнижкова культури поки що співіснують. До того ж, сучасні дослідження демонструють тенденцію до синтезу того й іншого, що дає надію на освоєння аудіовізуальної культури універсальних можливостей книжкової культури.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Водолазька С. Аудіокниги як інноваційний спосіб популяризації книги. *Наукові записки Інституту журналістики*, 2013. Вип. 52. С. 101–106.
2. Осьмак В. Мистецтво читання: 9 порад від айтівця, який читає понад 40 книг на рік. 2023. URL: <https://dou.ua/forums/topic/43506/>
3. Погрібна О. Українськомовні аудіокниги: види, функції, асортимент, переваги й недоліки. *Український інформаційний простір*, 2020. Вип. 2 (6). С. 83–100.
4. Семенюта І. Книжки в навушниках. Як аудіо формат заповнює книжковий ринок. 2024. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/34359/2024-03-06-knyzhky-v-navushnykakh-yak-audioformat-zapovnyuie-knyzhkovyy-rynok/>

## REFERENCE

1. Vodolazka S. Audioknyhy yak innovatsiinyi sposib populiaryzatsii knyhy. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*, 2013. Vyp. 52. S. 101–106.

2. Osmak V. Mystetstvo chytannia: 9 porad vid aitivtsia, yakyi chytaie ponad 40 knih na rik. 2023. URL: <https://dou.ua/forums/topic/43506/>

3. Pohribna O. Ukrainskomovni audioknyhy: vydy, funktsii, asortyment, perevahy y nedoliky. *Ukrainskyi informatsiinyi prostir*, 2020. Vyp. 2 (6). S. 83–100.

4. Semeniuta I. Knyzhky v navushnykakh. Yak audio format zapovnyuie knyzhkovyi rynok. 2024. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/34359/2024-03-06-knyzhky-v-navushnykakh-yak-audioformat-zapovnyuie-knyzhkovyy-rynok/>